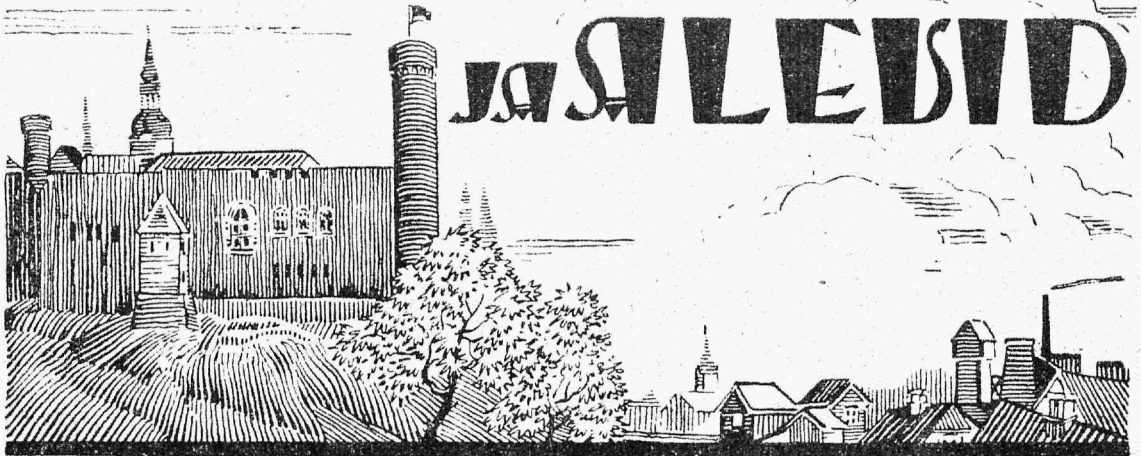

LINNAD

JA LEBID

»EESTI LINNADE LIIDU HÄALEKANDJA«

Väljaandja: Eesti Linnadeliit, Tallinnas- - - Vastutav toimetaja: V. Smetanin.
Toimetus ja tallus. Eesti Linnadeliit, Tallinn, raekoda.

Ilmub 10 korda aastas

Numbri hind 5 senti.

Nr. 9

III aastakäik

1931

SISU:

Riigi üldmaksureform ja omavalitsused.

Jalgrataste registreerimise korraldusest.

H. V. Dahl. — Tööproduktiviteedi tõstmise probleemist.

Riigikohtu otsuseid.

Väliskroonika.

ESIMENE EESTI KINNITUS AKTSIA-SELTS

EESTI LLOYD

TALLINNAS, PIKK T. 11 ASUTATUD 1919 A. TELEF. 428-94, 450-08

Elu-, Murdvarguste-,
Tule-, Klaasi- ja
Õnnetusjuhuste-, Veokinnitused.

Seltsi poolt seni väljamakstud kahjude kogusumma ulatub üle

KAHE MILJONI KROONI,

mis on parimaks tõenduseks kinnitamise määratud kasust,

seepärast

KINNITAGE OMA ELU JA VARANDUS

* * * * * KUNI VEEL ON AEG! * * * * *

Poola lõhkeaineid: lõhkekapsleid, sütenõõre, elektrisüstikuid
mäetööstusele, kivimurrudele, põllu- ja metsamajandusele. sõjaväelisteks otstarveteks jne.
muretseb korralikult oma tööstusest ja müüd vähemal arvul kohalikest laost
odavaimate hindadega

KATOVICE
(Ülem-Sileesias)

A-S. „LIGNOZA“

KATOVICE
(Ülem-Sileesias)

Igasugused juhatused lõhkeainete ja lõhketööde kohta; igasuguste lõhketööde läbiviimist, soovikorral põllumeestele lõhkeasjanduse loenguid korraldab

D. LEBEDEV

A-S. „Lignoza“ ainuesindaja Eestis.

Tallinn, Imanta tän. 4 * Telefon (2)27-15

KULLASEPA-, KELLA
JA
KRISTALLASJADE ÄRI

OMAD TÖÖKOJAD.

TH. GRÜHN & Ko.

HARJU 28 TALLINN, TEL. (2)17-05.

LINNAD JA ALEVID

EESTI LINNADE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Väljaandja: Eesti Linnade Liit, Tallinnas --- Vastutav toimetaja: V. Smetanin

№ 9

Toimetus ja talitus: Eesti Linnade Liit, Tallinn,
raekoda. Telef. 431-32.

1931

Ilmub 10 korda aastas. Numbrihind 25 snt.

III AASTAKÄIK

Riigi üldmaksureform ja omavalitsused

Maksuvalitsuse direktor H Kukk esitas 24. novembril 1930 Majandusministrile ettekande üldmaksureformi asjus. Kuna see ettekanne sisaldab mõndagi huvitavat omavalitsuste suhtes, avaldame alamal selle, et võimaldada omavalitsustegelastele tutvuneda selles toodud mõtetega ja ettepanekutega, mis kuuldavasti on leidnud Majandusministri heakskiitmist.

Härra majandusministrile.

Täienduseks minu poolt Teile läinud aasta sügisel esitatud üldmaksureformi kavale on mul järgmist ettekanda.

Praegu on reformi töödega niikaugelt jõutud, et on avanenud võimalus lähemalt kaaluda küsimust, kuid võrt riigi üldmaksureform on seotud keskvalitsuse ja omavalitsuste võimu vahekordade, õiguste, ülesannete ja funktsioonide selgitamise ja kindlaksmääramise vajadusega ning kuidas see peaks sündima. Selle tagajärjekes oleks enam-vähem tõenäolised ratsionaalsed, praktilised ja ainelised tulemused. Käesoleva ettekande eesmärgiks ongi nimetatud küsimuste igakülgne valgustamine ja võimalikkude lahendamise teede põhimõtete märkimine, kusjuures juba ette pean tähendama, et ei saa ilma tõsisema kriitikata peatama jääda praeguse, end mitte täielikult õigustava korra juures omavalitsuste valitsemisfunktsioonide jaotamise, õiguste ja vahekordade piiride kindlaksmääramise alal.

Sirgjooneline ja ratsionaalne finantsreformi teostamine eeldab eeskätt valitsemistegevuse ja -võimu käsitlese ühtlust. Stabiilse ja otstarbekohase maksusüsteemi ja maksustamise korra loomine, nagu seda näitab teiste riikide valitsemispraktika, ei ole üldse mõeldav ilma selle üldise tingimuse täitmiseta. Reformi peanõudeks peaks sellepärast olema see, et kõik keskvalitsusele alluvad valitsemisorganid, ol-

gu nad riiklised või omavalitsuslised, täidaks tõrkumata kõiki keskvalitsuse korraldusi ja et riiklist finants- või majanduspoliitikat juhtivatel organitel oleks võimalus ja õigus tarbekorral oma mõju avaldada omavalitsuste tegevussuunale, olgu see majandus- ehk muul alal.

Need küsimused nõuavad finantspoliitiliselt seisukohalt tõsist tähelepanu sellepärast, et omavalitsused täidavad keskvalitsuse valitsemisülesandeid mitte ainult administratiiv-, vaid ka finantskorra alal.

Kas vastab aga meil praegu makse omavalitsuste korraldus nendele põhimõtetele nõuetele? Peab tunnistama — ei. Vastuoksa on see korraldus kategooriliselt nende nõuete vastu. Põhiseadus näeb küll ette, et riigivõim valitseb kohal omavalitsuste kaudu, kuid ainult sedavõrra, kui palju üksikud seadused neile seda otsekohe kohuseks teevad. Kõiki teisi kesk- võimu valitsemisülesandeid, mis järgnevad üldiselt seadustest, määrustest ja korraldustest, omavalitsused ei täida ja selleks on neid ka raske sundida vajaliste sanktsioonide pudumisel. Keskvõim on sunnitud sageli sellepärast kohtuga välja tulema, kuid tagajärjekalt ainult siis, kui tal võimalik on tugeneda seadustele, mis loovad omavalitsustele erikohustusi. Kui aga neid seadusi ei ole, siis ei saa kesk- võim ka kohtu abil teostada praeguse olukorra juures valitsemist kohapeal omavalitsuste kaudu. See võib sündida ainult sel kujul, kui omavalitsused vabatahtlikult vastu tulevad. Seega on kesk- võim ärarippuv omavalitsustest, mitte aga omavalitsused kesk- võimust. Nii näiteks on äärmiselt raske maavalitsustel, kes teostavad järelevalvet vallavalitsuste üle Kohtu- ja siseministeriumi ülesandel, sundida viimaseid valla aruandeid vastu võtma ja esitama. Jätab aga vallavalitsus nõudmise täitmata, on maavalitsus sunni-

tud kohtu abi paluma. Kuid ka kohtu otsuse võib vallavalitsus täitmata jätta, ja siis ei jää muud üle, kui neid selle eest vastutusele võtta kriminaalkorras. Seda kollektiivorganit vastutusele võtta aga ei saa. Vastutusele võtta tulevad volikogu liikmed, see on aga võimata, sest otsus on tehtud salajasel hääletusel enamuse poolt: on võimata teada, kes hääletas poolt, kes vastu. Nii ei saagi kedagi vastutusele võtta. Seega puudub tegelikult keskvoimul korralik käsutusorgan kohal, missugune asjaolu seab teda omavalitsustest äraripuvasse seisukorda. Sarnase ebanormaalse seisukorra tõttu ei tule imestada, kui omavalitsused sageli nende poolt sissenõutud riigimakse pikema aja jooksul edasi ei anna, vaid kulutavad neid enda tarviduseks, makstes riigile ainult viivitusprot-senti. Ei tule imestada ka seda, et omavalitsused sageli kulutavad sihtmääralisi summe (näit. teede korrashoiuks määratud) hoopis kõrvalisteks otstarveteks. Et niisuguse olukorra juures võimata on sihikindla finants- ja majanduspoliitika teostamine, on päevaselge. Sellepärast on kõik uuemad valitsemis- ja omavalitsus-reformid ühes maksuseaduste kodifitseerimisega kõrvaldanud sarnase ebaloogilise ja vastuvõtmatu olukorra (Tschehhoslovakia, Preisimaa j. t.), kusjuures on punase niidina läbi viidud valitsemistegevuse ja võimukäsitluse ühtluse põhimõte. Ka meil tuleb maksma panna sarnane süsteem ülaltoodud põhimõtte alusel, et luua sellega kindel baas ratsionaalsele finantspoliitilisele süsteemile nii riigi kui ka omavalitsuste maksude alal.

Sihikindla ja tagajärjerikka maksureformi teostamine oleneb riigi ja omavalitsuste vahekordade otstarbelisest kindlaksmääramisest ka sellepärast, et omavalitsuste eelarvete järele puudub keskvoimul vajalik järevalve ning tulude ja kulude jaotamise õigus. Kohtu- ja siseministeeriumi järevalve õigus on sunnitud piirduma protestimise õigusega, kuna temal puuduvad igasugused sanktsiooni õigused selle järevalve teostamiseks, milline kuulub administratiivkohtule. Pealegi järevalve ise puudutab peaaesjalikult omavalitsuste tegevuse seaduslikkust, mitte aga otstarbekohasust, milline eelarve seisukohalt osutub esijärgulise tähtsusega. Kulude jaotus ei pruugi ju igakord sugugi olla seadusevastane, kuid ta võib olla sellejuures äärmiselt ebaotstarbeko-

hane ja majanduspoliitiliselt otse lubamatu.

Kuivõrt imelik ka see ei paista, kuid Majandusministril, kui riigi majandus- ja finantspoliitika tegelikul juhil, ei ole siin midagi ütelda. Praegune maksumäärade kinnitamine ei eelda mingit kontrolli-võimalust, kuna siin on tegemist puht-seaduslikkuse, mitte aga Majandusministrile palju tähtsama — otstarbekohasuse küsimusega, milline Majandusministeeriumi maksumäärade kinnitamisel ei ole antud tema lahendamisele. Arusaadav, et sarnase olukorra juures ei tea Majandusministeerium midagi omavalitsuste eelarvetest ja eriti nende kulutuste otstarbekohasusest või mitteotstarbekohasusest, nende kulutuste vajadusest või mittevajadusest ja omavalitsuste majapidamisest üldse. Majandusministeeriumil puuduvad selleks ka igasugused andmed ja isegi võimalus neid andmeid vahenditult hankida.

Selle tagajärjel on omavalitsustele võõraks jäänud kokkuhoiu põhimõte, mille eest võitlevad raskete aegade tõttu Majandusministeerium ja riigi keskvoim. Nende juures ei ole märgata vähematki kokkuhoiu püüdu kulude alal. Sageli leitakse ka suurema rahalise kitsikuse juures raha küllalt mitte-hädavajalisteks kulutusteks, kuna mõned hädavajalikumad nõuded rahuldamata jäävad. Mitte ainult riigimajapidamise sihtjoonte vastu ei patusta omavalitsused, vaid ka üldiste majanduspoliitiliste sihtjoonte vastu, mis eriti selgelt ilmsiks tuleb tööstuse maksumisemise vallaomavalitsuste poolt. Tööstuse maksude määramisel ei arvesta viimased sugugi tööstuse seisukorraga ja riiklise üldise tööstuse poliitikaga. Maksud määratakse juhuslikult, oma vajaduste nõuete kohaselt, mitte aga selgete majanduspoliitiliste kaalutluste järele, arvestamata selle juures ettevõtete seisukorraga, viljakusega ja nende kandejõuga. Üld-riigimajanduspoliitikat juhtival organil — Majandusministeeriumil ei ole siin jällegi midagi ütlemist. Samalaadilisi väärnähtusi näeme ka paljude teiste maksude määramisel.

Sarnane olukord, kus riigi majandus- ja finantspoliitikat juhtivatel organitel, nagu eelpool nägime, puudub võimalus avaldada omavalitsustegevussuunale vähematki mõju riiklise majandus- ja finantsnõuete kohaselt, on ebanormaalne ja tema

edasikestmisel ei või juttugi olla otstarbelisest maksureformi teostamisest.

Ka ei saa riigi maksureformi teostamisel mööda minna veel ühest tähtsast küsimusest, mis on seotud riigi- ja omavalitsuste vahelkordade selgitamisega, see on maksustamise tsentraliseerimise või detsentraliseerimise küsimusest, milline tuleb lahendada samuti enne riigi majandusseaduste lõpulikku fikseerimist.

Teie poolt heakskiidetud maksureformi kava läheb välja üldisest põhimõttest, et kodaniku maksukoormatus peab olema õiglane ja ühtlane kogu riigi territooriumil, kusjuures maksustamine peab teostuma ühtlastel alustel. Et seda eesmärki saavutada, peab maksustamine finants-teoreetiliselt sündima ühe organi poolt, kes valitseks maksustamise üle, kuhu oleksid kontsentreeritud kõik andmed maksukoormatuse kohta ja kellele võimalus oleks jäetud teostada tarvilikku kontrolli maksude määramise kui ka laekumise kohta. Praegune maksusüsteem omavalitsuste eelarvete ja aruannete andmetel kannatab selles suhtes suuremate puuduste all. Nendest tähtsamateks osutub lubamata ebaühtlus maksustamise aluste kindlaksmääramisel ehk tulude hindamisel. See ebaühtlus tuleb esile kõigepealt territoriaalselt varieerudes laialatuslikult nii üksikute omavalitsusüksuste vahel kui ka sama omavalitsuse üksuste piirides. Selle kõige tõttu on kinnisvarade ja tööstusettevõtete koormatus äärmiselt ebavõrdne. Kuna seni kasutasid linnade hindamise andmeid kinnisvarade kohta ka riigimaksu-organid päranduse-, kinnitus- ja tempelmaksu määramisel, samuti ka tulumaksu juures amortisatsiooni küsimustes, siis võib järeldada, kuivõrt ebaühtlaselt jagunesid ka need maksud.

Maades, kus omavalitsused saavad tulusid peaaesjalikult lisamaksude näol, ei teeni see halbust erilist tähelepanu. Maades aga, kus omavalitsustele jäetud õigus kindlaks määrata ka maksustamisaluseid, nagu meil, on see hädaoht leidnud tähelepanu ja selle vastu on katsutud abinõusid leida sel teel, et ka omavalitsusmaksude juures on maksustamisaluste kindlaksmääramine antud riiklike maksuorganite kätte, jättes omavalitsustele ainult maksumääramise õiguse. Eriti on otsitud lahendust sellele küsimusele Saksamaal, kus vabal kokkuleppel on praegu paljudes Saksa osariikides osariigi ja omavalitsus-

maksude valitsemine üle kantud riiklike maksuorganite kätte. Sama põhimõtte alusel on omavalitsusmaksustamise küsimus lahendatud ka paljudes teistes Euroopa riikides. Ka meil tuleb sama teed käia. Et riiklike maksureformi tagajärjeks teostamiseks on eeldus, et seda reformi ei saa teostada lahus omavalitsuse maksureformist, see on vana tõde, mis väljamaal pea kõikide tähtsamate riiklike maksureformide juures (Preisimaa, Tschehhoslovakkia, Prantsusmaa, Austria j. t.) teostamist on leidnud.

Erilist tähelepanu aga nõuavad finants-poliitiliselt seisukohalt keskvalitsuse ja maavalitsuse võimu ja õiguste vahekorrad. Nagu teada, täidavad maavalitsused kõige rohkem teistest omavalitsuste üksustest riigi keskvalitsuse ülesandeid administratiiv- kui ka majanduslistel aladel. Samuti on nende kätte usaldatud ka teisi üksikuid ülesandeid hoolekande, hariduse ja muul alal, mis oma iseloomu järgi kuuluvad vallavalitsuste kompetentsi. Kerkib iseendast küsimus, kas sarnane kord on aga õigustatud ratsionaalse finants- kui ka administratiivpoliitika seisukohalt. Siin tuleb vastata kategooriliselt eitavalt. Praeguse korra juures ei ole maavalitsused midagi muud kui ainult mingid ülekande- ehk vahelülid keskvalitsuse ja vallaomavalitsuste vahel, mille tõttu nende olemasolu otstarbekohasus on rohkem kui küsitav. Kõik ülesanded, mida maavalitsused täidavad, on sarnased, mida tsentraliseeritult saaks teostada palju otstarbelisemalt ja odavamalt. Keskasutuste peale võiks panna maavalitsuste ülesannetest: administratiiv alal — Kohtu- ja siseministeeriumi peale, hariduse, hoolekande ja tervishoiu alal — Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi, põllumajanduse alal — Põllutööministeeriumi ja teede alal — Teedeministeeriumi ametkondade peale. Teiselt poolt on aga nende ülesannete hulgas osa sarnaseid, mida võiksid täita vallaomavalitsused ja palju vähemate kuldudega. Siia kuulub osa hoolekande ja hariduse ülesannetest. Kuna maavalitsuste tulud peaaegu kogu ulatuses kaetakse avalikkude maksude ja riiklike toetustega (81,3%) ja seega nad kujutavad enestest riigiasutusi ainult selle vahega, et riigikassalt muretult saadud summadega talitavad, nagu eelpool nägime, oma äranägemise järele (välja arvatud sihtsummad), kusjuures riigivõimul puudu-

vad küllaldased võimalused nende kulutamise kontrolliks. Ei saa ka õigeaks tunnistada kahesugust omavalitsusasutuste konstruksiooni. Linnades, nii suurtes kui ka väikestes (mis võrduvad sageli mõnele vallale) on meil üheastmeline omavalitsus, maal aga omame põhjendamatult kaheastmelise omavalitsuse. Praeguse olukorra juures on maavalitsused muutunud osalt puhtparlamentlikkudeks valitsemisorganiteks, millede tegevusest võib igal sammul lugeda poliitilist sihitust, kujutades enestest Riigikogu kõrval ülearseid alamastmelisi esituskogusid. Nende funktsioonid ei piirdu kaugeltki mitte ainult puhtvalitsemisülesannete teostamisega, vaid nad täidavad sageli puhtpoliitilisi ülesandeid. Maavalitsuste ärakaotamisel kaoks ebaproduktiivne kulu nende valimisel, ülalpidamisel ja valitsemisel ($\frac{1}{2}$ nende eelarve kuludest). Praegu peavad maaelanikud osa võtma Riigikogu, maa- ja valla- (alevi-) volikogude valimisest, s. o. kolmel korral, kuna linnaelanikud seda on sunnitud täitma ainult kahel korral. Nii tihti korraldatavad valimised suurendavad loomulikult rahva poliitilisi vastolusid ja sellega kaasaskäivaid paheid ja on rahvale kulukad ja tülikad eriti erakondade valimise kihutustöö tõttu. Kuna maavalitsuste kaotamine eeldab valdade üksuste koondamist, on loota kokkukohid avalikuõiguslikkude üksuste kuludes, vallaomavalitsused saavutaksid aga sel korral suurema iseseisvuse ja tähtsuse, asudes rahvale ligemale. Selle tulemused oleksid rahvale aga kättesaadavamad ja tundavamad.

Neile põhjustele seltsivad ka teised väiksemad paremused, mis tingivad maavalitsuste ärakaotamist. 1928./29. majandusaasta aruannete alusel ulatasid maa-

valitsuste kulud üle 4½. miljoni krooni, kuna näiteks sama aasta Kohtu- ja sise-ministeeriumi kulud, kuhu kuuluvad politsei ja piirivalve, võrdus 4,3 miljoni kroonile. Mis puutub võimalikku üldkokkukohi, siis võib aprioorsetl siiski kindlasti arvata, et maavalitsuste ärakaotamisel saavutatakse avalik-õiguslikkude üksuste kuludes üle 1. miljoni krooni (seega veerand nende kogueelarvest) kokkukohid. See kokkukohid, kuigi iseendast mitte väga suur, etendaks siiski meie eelarve tasakaalustamisel ja maksu-reformi teostamisel enam-vähem tähtsat osa, kergendades tasakaalustada eelarvet ja võimaldades vähendada kodanikkude üldmaksukoormatust ja selle õiglasemat jaotust. Oleks ka täitsa lubamatu riiklisest seisukohast praegu, kus meie majanduselu kannatab raske depressiooni all, kus riik oma kulude kärpimiste alal teeb äärmisi jõupingutusi, kus meie riigi eelarve võitleb tasakaalustamise pärast, loobudes isegi hädavajalisematest kulutustest, välja anda summe kuludeks, millised võiksid ära jääda, ilma et selle all midagi kannataks, olgu see kas riigi ehk omavalitsuste majapidamise alal.

Kõigist eelpooltoodust selgub, et põhjanevat riigimaksureformi võime teostada ainult sel tingimisel, kui sellega koos käib meie omavalitsuste maksureform täies ulatuses ning et ainult sel tingimisel saame meie luua kindlat ja otsustarbekohast maksusüsteemi ja muuta seda paenduvaks ja elastiliseks.

Tugenedes eeltoodule arvan olevat tarviliku, et kõneallose küsimuse saaks Teie poolt otsustatud enne maksuseaduste tegelikku kokkuseadmist, milline töö peab sündima tihedas kontaktis omavalitsuste maksuseaduste väljatöötamisega.

Jalgrataste registreerimise korraldusest

E. Maaomavalitsuste liit on koostanud „Jalgrataste tarvitamise õiguse, registreerimise ja liikumise korraldamise määruse“, mis peaks olema üleriikliselt maksev ja looma neis küsimustes ühtlase korra.

Arvestades kavatsuse üldtähtsust, avaldame alamal selle määruse kava ühes seletuskirjaga tutvunemiseks. Küsimus tuleb Linnadeliidu juhatuse ligemal koos-

olekul arutusele, mis pärast on soovitatav saada kohapealseid arvamisi selle kava kohta kõige lähemal ajal.

Jalgrataste tarvitamise õiguse, registreerimise ja liikumise korraldamise määrus.

I. Registreerimine.

1) Jalgratast omandada ja tarvitada on õigus igal kodanikul ja sellega sõitmine allseisvate nõuete täitmisel on vaba kõigile kogu Eesti Vabariigi piirides.

2) Kõik jalgratta valdajad on kohustatud käesoleva (sund-) määruse alusel neil valdusel olevaid jalgrattaid oma alalise elukoha järele vastavas valla-, linna- või alevivalitsuses registreerima kuni 1. maini 1931. a., kust neile sõidunumbrid ja sõiduluba määramata aja peale väljaantakse. Hiljem omandatud jalgrattad tulevad registreerida ühe kuu jooksul omandamise ajast arvates, kuid igal juhtumisel enne sõiduks tarvitamise võtmist.

Registreerimisel tuleb sõiduluba ja jalgratas ettenäidata. Uuelt omandatud jalgrattad registreeritakse äri müügi-kaaskirja ehk arve alusel, nende puudumisel seatakse tunnistaja tõendusel ostu kohta lühike akt kokku, selles äranäidates jalgratta ostu aega, kohta, tunnusmärke, firmat numbriga ja müüja nimetust, mille alusel siis sõiduluba ja numbrid väljaantakse. Tarvitusel olnud jalgrataste kohta uuendatakse sõiduluba ja number ainult endise sõiduloa ettenäitamisel ja selle tarvitajalt äravõtmisel. Sõiduloa kaotusel uuendatakse see endise ärakirja alusel, kui kaotatud luba maksvusetuks kuulutatud.

3) Jalgratta registreerimisel kannab omavalitsusasutus selle arvele vastavasse nimekirja, kuhu jalgratas registreerija nimele niikaua arvele jääb, kuni ta sõidukõlbmatuks pole tunnistatud, ehk — jalgratta valdaja teise omavalitsuse piirkonda elamaasumisel, või jalgratta teise omavalitsuse piirkonda edasimüümisel — jalgratas uues asukohas arvele on võetud.

Märkus: Arvelevõtmise nimekirja asemele võib tarvitusele võtta ka kaardi süsteemi.

4) Omavalitsuse ametnik jalgratta registreerimisel kontrollib sõiduloas ehk müügi-nimekirjas tähendatud andmeid jalgrattal olevatega, nende lahkuminekul ja kahtlusel asub põhjuste ja tagajärgede väljaselgitamisele, võtab jalgratta arvele ning saadab teadaande asutusele, kus jalgratas varemalt arvel seisis, sealt arvelt kustutamiseks. Töö kergenduseks võib teateid saata üks kord aastas 15—31. detsembrini.

5) Jalgratta omandusõiguse teisele isikule edasiandmine sünnib omavalitsuse ehk politsei juures allkirjade kinnitamisega sõiduloal, kusjuures müüja ja ostja isikud ning nende elukohad kindlaks teha tulevad. Ühes jalgrattaga lähevad uuele omanikule üle sõiduluba ja numbrid. Ost-

ja, ehk elukoha muutja isik, laseb jalgratta oma alalisele elukohale vastavas omavalitsuses § 1. tähendatud aja jooksul oma nimele arvele võtta.

Arvelevõtmise üle tehakse sõiduloale vastav märkus, ja saadetakse § 4. tähendatud arvelt kustutamise teadaanne. Jalgratta sõidukõlbmatuks muutumisel seatakse vastavas omavalitsuses sellekohasel ülevaatusel ehk tõendustel kokku sõidukõlbmatuse akt, võetakse sõiduluba ja numbrid ära ning tehakse korraldus § 4. järele arvelt kustutamiseks. Äravõetud sõiduluba ja numbrid antakse arhiivi, kus jalgratas viimati arvel seisis. Sõidu numbriga ja sõiduloa valmistamise kulud tagasi ei makseta. Sõidu numbriga vabaks saamisest teatatakse väljaandjale omavalitsusele. Sõiduloa kaotusel kuulutatakse see maksvusetuks Riigi Teatajas tarvitaja kulul. Sõiduluba ja numbrid uuendatakse endiste äravõtmise vastu.

6) Arvelolevate jalgrataste kohta on vastaval valla-, linna-, alevivolikogul õigus maksu määrata. Maks tasutakse omavalitsuse kassasse jalgratta omaniku poolt iga eelarve aasta kohta (1. aprillist kuni 31. märtsini) jooksu aasta 15-daks aprilliks. Maksu suuruse määrab kindlaks vastav volikogu, kel õigus on ka maksu tähtaega muuta. Tähtajaks tasumata jäänud maksuvõlg nõutakse kahekordselt sisse, kuid vastaval volikogul on õigus kahekordset võla tasumist asendada viivituse-protsentidega. Maksu tasumise kohta tehakse märkus sõiduloale ja antakse kviitung. Eelarve aasta jooksul ei saa ühte ja sedasama jalgrattast mitu korda maksustada. Maksu on õigus käesoleva aasta kohta saada omavalitsusel, kus jalgratas eelmise aasta 15. detsembril seisis.

II. Tehnilised nõuded.

7) Igal jalgrattal tuleb väljapanna kaks numbritahvlikest, milledest üks taha, allapoole sadulat ja teine esimese ratta telje otsa juure kinnitatakse. Numbrid kinnitatakse püstloodis jalgratta külge, nii et esimene numbritahvel oleks selgesti ja varjamata loetav kahele poole kõrvale, ja tagumine, sadula juures olev number sama lugemist võimaldaks sõitjale järele vaadata.

8) Iga maa kohta algavad sõidunumbrid Nr. 1-st peale ja eraldatakse maade kohta allpoolnimetatud numbritahvlikeste põhivärvidega ning jõuvankrite seaduse

elluviimise määrustes maade kohta kindlaksmääratud tähtedega. Sõidunumbrite järjekorra (valdade, linnade ja alevite kohta) vahel määrab kindlaks maavalitsus ja laseb tarvitajate kulul valmistada ka sellekohased numbritahvlid.

9) Numbritahvlid valmistatakse plekist, kujult neljakandilised, suuruses 145 × 80 mm., kindlaksmääratud põhivärvidega, milledest tumedatele valged ja heledatele mustad numbrid tulevad värvida. Tumeda põhivärviga numbritahvliitele värvitakse valge, ja heledavärvilistele must 4 mm. laiune äärerant ümberringi. Sadulaalusel numbrilaual on number ühel pool, kuna esimesel tahvlikesel kahel pool. Numbrid värvitakse 55 mm. kõrguses ja 8 mm. paksuses ja 8 mm. laiuse vahega laialt kohalt, numbrite kohtade arvu suuruse järele keset numbritahvliit, ja kitsamalt kohalt 4 mm. laisuses.

10) Numbritahvlikeste põhivärvid maade ja neis asuvate linnade ning alevite piirides on: Saare — sinine (taeva karva), Lääne — oliiv, Harju — hall, Järva — roosa, Viru — kollane, Pärnu — pruun, Viljandi — must, Tartu — roheline, Valga — valge, Võru — lilla, Petseri — punane.

Märkus: Tallinna, Tartu ja Narva linnadel on õigus algavast järjekorrast diagonaalselt poolitatud kahest põhivärvist koosnevate numbritahvlikeste ja jalgratta sõidulubasid käesoleva määruse alusel väljaanda.

III. Liikumise korraldus.

11) Ilma numbriteta, sõiduloata ning jooksva eelarveaasta kohta maksu tasumata on sõit jalgrattal keelatud. Kui sõiduaja alguseks volikogul eelarveaasta maks veel kindlaksmääramata, tasutakse see sõidu alguseks eelmisel aastal maksuvusel olnud määras, ning täiendatakse või makstakse tagasi vastavalt hiljem normeeritud määrale. Maksu suuruse, % ja tähtaja annab teada vastav omavalitsus.

Sõiduluba ja maksustamise kviitung peavad alati sõitjal kaasas olema ja sõitjad on kohustatud neid igal ajal politseile ning omavalitsuse kontrollöörile ettenäitama ja nende nõudmise peale seisma jääma.

12) Sõidul peavad jalgrattasõitjad hoidma paremat kätt, sõitma lubatud kiirusega (linnades, alevites, laadaplatsidel ja

muis rahvakogumise kohtades mitte üle 10 klm. kiirusega) ja ettevaatlikult, eesolejaid sagedasti märgusignaalidega hoiatades. Pimedal ajal sõites peab jalgratta ees olema latern. Rattasõitjat kartvast hobusest möödumisel tuleb sõitjal õnnestuste ärahoidmiseks hobuse möödumiseni sõit katkestada.

13) Jalgrattasõit on keelatud: linnade ja alevite kõnniteedel, surnuaedades, puiestikkudes, parkides ning mujal, kus keeld kohalikkude sundmäärustega maksmapandud. Samuti on keelatud nimetatud kohtades jalgratta käekõrval vedamine.

14) Käesoleva määruse rikkujad võetakse vastutusele kas üldises kohtukorras, või „Mõnede seaduste ja määruste rikkumiste eest määratavate administratiivkaristuste seaduse“ järgi administratiivkorras (R. T. 183/184 — 1925).

Seletuskiri.

Ajutise sead. valla- ja maakonna omavalitsuste sisset., väljam., eelarvete ja aruannete kohta § 11 järele on jalgrattamaksu määramise maksualuseks objektiks jalgrattas ise. Sel alusel on õigus maksu määrata omanikule iga olemasoleva jalgratta kohta, vaatamata sellele, kas teda sõiduks tarvitatakse ehk ei. Ka ei saa ju omavalitsuse ametnikud oma laialdasel territooriumil hulga jalgratta-omanikkude kohta sõidu üle järeelvalvet pidada. Seaduse põhimõtte järele on õigus jalgratta kohta maksu määrata ainult ühel asutusel ja üks kord aastas. (Ajut. sead. omav. sisset., jne. § 12).

Praegu suuremal arvul maksvate sundmääruste ja korralduste järele tuleb iga aasta valla- ja alevivalitsustel teatada maavalitsustele jalgrataste arv, millise alusel maavalitsused lasevad vastava arvu numbritahvlike si valmistada, mida vallad ja alevid enesele maavalitsuselt ära peavad tooma. Iga aasta korraldatakse jalgrataste arvu teadasaamiseks ja maksustamise otstarbeks vastava omavalitsuse piirkonnas ankeet. Antakse iga aasta välja uued sõidunumbrid ja sõiduload. Samuti tegutsevad ka paljud linnad-olugugi, et viimastel aastatel on numbritahvli iga-aastase väljaandmise asemel hakatud tarvitama väliseks kontrollivõimaluseks numbritahvli juure aastaarvu märki. Sarnane kord sünnitab teatud rahvamajanduslist kahju, sest aasta pärast visatakse endised sõidunumbrid ja -load nurka ja

muretsetakse uued. Ka sünnitab sarnane kord jalgrattaomanikule iga aasta asjata lisakulu numbritahvli hinna näol, ning raskusi ja ajakulutust nende järel käimisega, kuna aga see kord selle suure töö kohta midagi kellegile ei kindlusta. Jalgrattaomanikud asuvad elama teise omavalitsuse piirkonda, ei anna iga aasta oma jalgratast üles, sõidavad mitu aastat vana numbriga ja maksu tasumata.

Läbielamuste järele võib oletada, et aasta jooksul jalgratta omanikud tegelikult muudavad elukohta, müüvad jalgrattaid edasi ja jalgrattad muutuvad sõidukõlbmatuks umbes 5—10% isikutel, kuna seega alalisi 90—95% on. Missugune asjaolu põhjustaks alalist jalgratta omaniku iga aasta uut numbrit ja sõiduluba muretsema, sellega aega kulutama ja kulu kandma, selleks ei ole põhjust ja tarvidust.

Sellepärast on käesoleva määruse põhimõte, et sõidunumbrid ja -luba antakse välja üks kord määramata aja peale ja jalgrattad võetakse omavalitsuses arvele vastavasse nimekirja ehk kaardi süsteemi järele ja alalistel omanikkudel jäävad nad seal arvele ka määramata ajaks. Muutub jalgratas tarvitusekõlbmatuks, kustutatakse ta arvelt omavalitsuse liikmel kokkuseatava lühikese akti põhjal ja võetakse tagasi väljaantud luba ja numbrid. Müüakse jalgratas teisele isikule edasi, siis tehakse vastav omanduseõiguse edasiandmise pealkiri müüja allkirja kinnitusega sõiduloal ja sõiduluba, jalgratas ning numbrid lähevad uuele omanikule edasi, nagu hobusepass. Jalgratta omanduse õiguse edasiandmisel endiselt uuele omanikule mõlemate elukohtadega ühe ja sama omavalitsuse piirkonnas, kustutatakse jalgratas endise omaniku nimel arvelt ja võetakse arvele uue omaniku nimele. Müüakse jalgratas teises omavalitsuse piirkonnas elutsevale isikule, ehk asub omanik jalgrattaga ise teisale elama, siis kustutatakse jalgratas arvelt ainult sel juhtumisel, kui vastavalt omavalitsuse asutuselt on saabunud teade jalgratta seal arvele võtmise kohta.

Määrab vastav volikogu jalgratta aastamaksu kindlaks, kantakse arvelolevad jalgrattad maksjate nimekirja, ilma, et selleks nüüd veel tarvis oleks mingisugust täiendavat ankeeti korraldada. Aastamaksu tasumise üle tehakse vastav märkus

sõiduloale ja antakse välja maksutamise-kviitung.

Maksustamise õiguse momendiks oleks 15. dets., mille järele jalgratas maksu alla kuuluks eelarveaastal seal omavalitsuses, kus ta oli arvel eelmisel 15. detsembril. Kui jalgrattaomanik on oma jalgrattamaksu jooksva aasta kohta tasunud, siis ei pruugi tal aasta jooksul mitmes kohas oma elukoha muutmisel igalpool enesega jalgratast registreerida, vaid jalgratas tuleb ainult registreerida seal, kus omaniku elukoht 15. detsembril on. Ei registreeri jalgratta omanik oma uues elukohas rattast, loomulikult ei saabu arvelevõtmise teadet ja jalgratast maksustab edasi see asutus, kus ta viimaks arvele jäi, sellega ei saa maksustamisest keegi vahele jääda. Jalgratta arvelevõtmise teateid võib saata ükskord aastas korraga 15. ja 30. detsembri vahel, mis aitab muutumiste juhtumistel tööd veel kergendada ja hoiab kokku postikulusid.

Uusi jalgrattaid võetakse omavalitsuses arvele äri müügi-kaaskirja ehk arve põhjal, nende puudumisel ja kahtluse korral seatakse kokku lühike akt ja antakse välja sõiduluba ja number. Pruugitud jalgrattaid võetakse arvele ainult sõiduloaga. On sõiduluba kadunud, tehakse kindlaks selle väljaandmise asutus, omanik, võrreldakse tundemärke, kuulutatakse kadunud luba maksusetuks ja selle järele antakse välja uus luba, milline kord aitab kaitsta varguse eest.

Selle järele käesolev määrus lihtsustab iga-aastase numbrite ja lubade tellimise, nende väljaandmise ja registreerimise tööd, sest jalgrattad seisavad arvel nagu reservkaitsevaelased. Ja eriti on „Veo ja liikumisvahendite registreerimise määruse“ järele jalgrataste üle alalist nimekirja tarvilik pidada.

Teiseks, käesoleva korra juures ei ole kellegil jalgrattaomanikul võimalust end maksust kõrvale hoida, sest arvel olevate jalgrataste järele seatakse kokku maksjate nimekirja ja mittemaksjatelt nõutakse maks sisse politsei kaudu harilikus korras teiste maksudega.

Kolmandaks oleks jalgrattaomanikule maksustamisel teatavaks vastutasuks see, et jalgrattad kaitstakse käesoleva määrusega varguse eest, sest jalgrattavargus viimasel ajal püüab rekordi võita.

Varguse korral ei ole isikul võimalust jalgratast oma nimele kirjutada, sest nagu

tähendatud, antakse uue jalgratta kohta sõiduluba äriarve jne. alusel, kuna vana omanduseõiguse üleandmine sünnib vastava allkirja kinnitamisega sõiduloal. Varguse korral puuduks sõiduluba, ilma milleta ei saa jalgratast arvele võtta, maksu tasuda jne., ilma nendeta aga on sõit keelatud, kuid kontrolli on õigus igal ametnikul igal ajal korraldada.

Jalgratta sõiduloal peaks olema raamatu- (isikutunnistuse-) kujulised, kaitsitud järeltegemise võimaluse eest vesitruki ja kaitsenumbriga. Sõiduloas peaks leiduma leheküljed: jalgratta firma, Nr., tundemärkide kirjelduse, omaniku nime, elukoha, omanduseõiguse edasiandmise, arvelevõtmise ning maksustamiste märkuste kohta. Lubade valmistuse peaks E. Maaomavalitsuste Liit oma peale võtma.

Jalgratta sõidunumbrite, nende väljapaneku, suuruse jne. üle on määruse § 7—9 kirjeldus antud, mis seletust ei vaja.

Maade järele jalgrataste eralduseks on

peale eraldustähtede tarvitusele võetud numbritahvlikeste põhivärvid ja nimelt sellepärast, et jalgratta numbritahvel on oma vormaadilt väike ja kaugel maa tagast ei ole eraldustäht loetav, vaid seda eralduse võimalust aitaks vastav põhivärv selgitada, mis tõttu numbrite tarvis suuremat ruumi saaks kasutada. Suurematele linnadele võib numbritahvel kahe põhivärviga diognaalselt poolitatud olla. Ometigi peavad numbritahvlikesed mingisugust värvi kandma, siis oleks otstarbekohane neid värve ka eraldamiseks ära kasutada.

Käesolev määrus tuleks maksma panna ministeeriumi korraldusel üle riigi, ainult siis ta on ühtlane ja täidaks otstarbet, sellega saaks kokkuhoida suurt maavalitsuste tööd volikogude kaudu sundmääruste väljaandmisega. Maavolikogule võiks jääda õigus ainult teatavates kohtades sõidukeelu kohta sundmäärusi välja anda.

Tööproduktiviteedi tõstmise probleemid

H. V. Dahl.

Suur maailmasõda ja sellega kaasas käinud murrangud kõikidel elualadel on loonud palju uusi ülesandeid ja kohuseid, millest suurem osa langes omavalitsustele, eriti linnades. See suurendas tunduvalt omavalitsuste tegevuspiirkonda ning ülesandeid, millest omakorda tekkis vajadus suurendada ka tööjõudude arvu omavalitsuste-asutistes. Et aga uued ülesanded polnud oma iseloomult niisugused, millega oleks kaasas käinud ka linna tulude suurenemine vastavalt ja uute ülesannete täitmiseks polnud võimalik hankida tarvilikul määral uusi lisatulusid teistest allikatest, see olukord tekitas omavalitsuste majanduses raskusi, sundides neid otsima teesid, kuidas hoida kokku, et omavalitsused siiski suudaksid täita oma ülesandeid. Esijärjekorras pöörduti loomulikult niisuguste alade poole mis ei too enesega kaasa otseseid tulusid. Niisugusena võeti tõsisemale revideerimisele omavalitsuse administratiivne aparaat ning kaaluti kas poleks võimalik saavutada kokkuhoidu selle töö lihtsustamise teel.

Soome.

Soomes on püütud sellel alal palju korra saata valdades, kus Maakogukondade

Liit teostab lihtsustamist valitsuse ülesandel, kasutades selleks isegi teatavaid surveabinõusid, tehes lihtsustamiskava läbiviimise teatavatel juhtudel tingimuseks. Niisama on vallad ise avaldanud sellel alal väga palju oma algatust. Eriti pannakse seal rõhku arvepidamisele, kus seni üldse puudus ühtlus. Osalt on aga teostatud ka asjaajamise lihtsustamist. Muuseas osas valdades on kaotatud igasugused lauajuhendid ja kogu paberite liigitus põhjeneb ainuüksi kaustadel, mille juure peetakse sisujuhataja. Kaustad on liigitatud valla eelarve jaotuse kohaselt ja protokollid on keskkohaks mille ümber paberid keerlevad; selle numbrid on märgitud ka kaustades, osas valdadest on aga isegi kaustad kaotatud ja neid asendavad erilised laekad. Ühes osas valdadest tarvitatakse veel ainult sissetulnud kirjade registrit, osas valdadest — niihästi sissetulnud kui väljaläinud kirjade raamatuid. Maaomavalitsuste Liit ise tarvitab veel lauajuhendeid, asudes nende äraaotamise küsimuses äraootaval seisukohal, sest ilma nendeta asjaajamist tuleb rajada suures määras sekretäri mälule, mis aga toob raskusi sekretäri vahetamisel. Kartoteeksüsteem, mis üldse viimasel aasta-

kümnel peab oma võidukäiku, on ka ulatunud Soome valdade kantsleidesse.

Uuendusi ei viida läbi järskude murrangutena, vaid järk-järgult aastate jooksul, kusjuures enne üldisele tarvitusele võtmist iga uuendusekava pannakse prooviks maksma üksikutes valdades ja alles siis kui need sellastel proovidel osutuvad otstarbekohasteks, need pannakse üldiselt maksma.

Arvepidamise alal on suureks lihtsustuseks eelarve nomenklatuuri lühidus, sest nii eelarvetes kui arvepidamises tarvatakse ainult paragrahvide kogusummasid, kuna alljaotus üksikuteks punktideks figureerib ainult eelarve lisas selgitusematerjalina. Osa valdasid tarvitab arvepidamises raamatute asemel kartoteeki. Arvepidamine on viimase võimaluseni deentraliseeritud ja iga väiksemgi vallas asutis peab ise oma arveid ja toimetab väljamaksusid valla üldkassast saadud avanssidest. Avansside uuendusel kantakse valla üldkassast läbi ainult kogusummad, vastava avansi-aruande järgi.

Üheks mõjuvaks teguriks töö lihtsustamise alal on mitmesuguste mehaaniliste vahendite tarvitamine: vallakantsleides tarvitatakse arvemasinaid, mida mõnes vallas on isegi mitu; igalpool on kirjutusmasinad; šabloonilisteks kirjadeks kasutatakse etteüritatud plankette jne.

Nii linnades kui valdades ei tunta krediitide ülekandeid ühest paragrahvist teise, vaid seda tehakse lihtsalt aruande kinnitamisel; aruandes aga näidatakse lihtsalt jäägid ja ülekulud.

Eesti maaomavalitsustes.

Ka Eestis asjaajamise lihtsustamise küsimus valdade suhtes on võetud tõsisemale käsitlusele: ajakiri „Maaomavalitsus“ puudutab 1930. aastal korduvalt seda küsimust, kus, peaausjalikult osa Soome valdade eeskujul, on üles seatud hüüdsõna: „ilma lauajuhendita ja kaustadeta“. Viimaste aset täidaksid eriliste sahtlitega kapid. Ajakiri teeb lihtsustamiseks kaudis kindlakujulisi, konkreetseid ettepanekuid. Arvepidamises soovatakse loobuda üksikasjalistest sissekannetest põhiraamatutes ja muuta selleks arvepidamiseadust vastavalt, asendada raamatuid kartoteekidega, ühtlustada maksude tähtaega ja nende norme, viia maksud individuaalalusel perekonnaalusele jne.

Küsimuse käsitlemisest Saksamaal.

Saksamaal, kus majanduslik olukord on eriti muljunud, tööproduktiveedi tõstmise küsimust on võetud eriti tõsiselt. Üheltpoolt on püütud lihtsustada tööd ja teiselt poolt korraldada mitmesuguseid, pealtnäha kõrvalise ja väikese tähtsusega asjaolusid mis mõjuvad töötajate meeleolu tõstvalt; on püütud kõrvaldada igasuguseid mõjusid mis kuidagi halvavad üksmeelset, lõbusat tööd, kusjuures suures määras on arvestatud psühholoogilisi tegureid.

Tööproduktiveedi tõstmise küsimus leidis käsitlemist mitmes linnas, kuid arvesse võttes selle erilist tähtsust, Saksa linnadepäeva juhatus otsustas 5. veebruaril 1926 moodustada seks erilise nõustamiskoha, kellele tehti ülesandeks koguda lähemaid andmeid ja võtta otstarbekohasuse seisukohast uurimisele: kirjutuse-, kokkuarvamise- ja arvemasinad; paljunduse- ja trükimasinad; dikteerimis- ja kõnelemismasinad; kirjade avamise, sulgemise ja frankeerimise masinad; raamatutesse sissekandeid tegevad masinad ja registreerivad kassad; adresseerimismasinad; toru- ja köisposti säädised; automaattelefonid säädised; aukudega kaardid masinastatistikaks ja ettevõtete-arvestuseks; spetsiaalööbel, nagu: kartoteekpuldid ja -kapid, allalastavad lauad, aktikapid büroodes ja kassades; horisontaalses, vertikaalses ja rippuvas asendis registratuursüsteemid, hoidmismapid, kaardid, lahtiste lehtedega raamatud; linna trükikodade sisseseaded ja valgustusega kopeerimise paraadid omatarvituseks.

20. veebruaril 1926 nõustamiskoht asuski tegevusesse eelpool mainitud raamatutes. Oma tegevuse esimese poolaasta kestel ta andis oma liikmetele nõu nendes küsimustes 144. korral, kuid nõuküsimused bürootehnilisel alal nihkusid järk-järgult laiemale alusele: hakati esitada küsimusi maksukassade ja linna üldiste kassade ümberorganiseerimise kohta; raamatupidamise ümberkorraldamisest tehnilis-masinlikule alale, väga kaugeleulatava lahtiste-kaartide-konto-süsteemiga ja mitmesuguste süsteemidega läbikirjutuse-arvepidamiseks. Palju tuli küsimusi kartoteekide sisseseadmise kohta: kas tähestikulises või numbrilises järjekorras jne., nende sisseseadmiseks väga mitmesugustel aladel, ladude raamatute asemele jne.

See sundis nõustamiskohta vastavalt laiendama oma uurimisala.

1. aprillist 1928 linnadepäeva nõustamiskoht ühines n. n. „Diwiv'i“ (Deutsches Institut für wirtschaftliche Arbeit in der öffentlichen Verwaltung) samasihilise asutisega, kelle tegevusepiirkonda kuulusid riiklikud, kuid ka omavalitsuseasutised. Vahepeal oli veel asutatud samasihiline nõustamiskoht Saksa Riigi Linnadeliidu (Reichsstädtebund) juure, kes nüüd ka ühines eelpool nimetatutega, kellega liitus veel Maaomavalitsusteliit (Landgemeindevorband). Seega moodustus ühine nõustamiskoht riigi asutistele, linna- ja maaomavalitsustele.

Nõustamiskoha tegevus laienes ka siult, millesse nüüd juba kuulus kogu bürootehniline ala, töö tehnika, töö teaduslik uurimine, psühhotehnika, valgustus, kiiruseolukord, kindlustus jne. Kõikide alade tarvilikuks põhjalikuks uurimiseks on ametis vastavad eriteadlased nõunikud. Käsitusematerjalina saadakse andmeid mitmesugustelt asutistelt ja büroomasinate tööstustelt. Nõuküsimistele vastatakse kirjalikult ja suuliselt, kusjuures viimasel juhul tarvilikul korral demonstreeritakse aparate ja masinaid vastavate eriteadlaste juhatusel.

Tööproduktiviteedi tõstmisele ja ratsionaliseerimisele ei vaadata kui tööle, mis kord teostatakse ja seega lõpetatakse, vaid kui lõpmatuseni järjekindlasti arenevale alale, mis jooksvalt kohaneb uutele ülesannetele ja nendega kaasaskäivatele uutele nõuetele.

Tööproduktiviteedi tõstmise üheks põhinõudeks on seatud hütidsõna: tööjõu kokkuhoid ja tööõõmu ülalhoid, sest ülekoormatud ja ilma tööõõmuta isikkonnaga pole parimaiski töötingimustes midagi peale hakata.

Ratsionaliseerimist tuleb teostada kindlaksmääratud ulatuses kavakindlalt. Ilma omavahelise siduvuseta teostatud osalised, katkendilised uuendused toovad sageli rohkem kahju kui kasu. Teatavatel kohtadel ei saa aga kasutada mujal väga otstarbekohaseks osutunud reforme, kui olukord erineb kuigivõrt. Niisama ei saa väljaspool ettevõtet või asutist seisev isik teostada reforme, sest seega paratamatult jääksid tähelepanemata mõnedki pisiasjad, mis aga pärast osutuvad saatuslikuks kogu uuendatud süsteemile. Seepärast on seatud nõue, et reforme võib teostada

ainult samasse ettevõttesse või asutisesse kuuluv ja selle iseäraldustega põhjalikult tuttav isik, kes peale selle aga ka peab olema põhjalikult teoreetiliselt uurinud lihtsustamist ja tutvunud selle käiguga teistes asutistes ja ettevõtetes.

Lihtsustamiskava väljatöötamisel hoitakse ühele isikule anda kuigivõrt laialdast ala asutisest, sest selle all kannataks põhjalikkus. Kohane on usaldada ühele isikule teatavat osakonda või jaoskonda, kus ta siis võtab täpsele kontrollimisele igasugused tööd: peatöö, kõrvaltööd, eraldi käe- ja masinatööd; mitmesugused asjaolud, mis sunnivad ametnikku katkestama tööd teatavatel silmapilkudel, igasugused segavad asjaolud ja nende kõrvaldamiseks kuluv aeg jne. Iga toimingu kohta arvestatakse täpselt välja sellele kuluv aeg.

Uurimisele võetakse kogu töö organisatsiooniline konstruktsioon, tehnilised vahendid, psühholoogilised ja füsioloogilised töötingimused. Niisugune uurimine peab tegema kindlaks, missuguseid puudusi leidub kogu ettevõtte või asutise töö organisatsioonis. Eriti kuulub uurimisele: kas asutise mtiteotstarbekohane sisejaotus ei mõju tööd takistavalt; kas isikud, kes peavad andma üksteisele tööd edasi, ei asu üksteisest liig kaugel, ja kas töö järgmisesse instantsi edasitoimetamine ei tekita liigset asjatut ajakulu; kas mitu isikut ei tee sama tööd kahekordselt; kas ei ole niisuguseid peatööd katkestavaid kõrvaltöid, mida oleks võimalik kõrvaldada; kas töö võimaldab enneaegselt väsimusest hoidumiseks möödapääsematult tarvilikke vaheaegasid; kas on võimalik koondada samalaadilisi alasid, nagu kõikide kassade ühendamine ühisesse ruumi jne. Niisama võetakse uurimisele, kas tehniliste abinõude kasutamine vastaval alal on majanduslikult otstarbekohane, kusjuures ei minda välja teatavate vabrikute ja masinatüüpide väärtusest üldse, vaid kas teatavate tehniliste abinõude kasutamine mingisugusel konkreetset ülesandel annab niipalju ajakokkuhoidu, et ta majanduslikult õigustab oma olemasolu. Peale selle on Diwiv'i juures töötav nõustamiskoht teinud teatavate masinate kohta üldiselt kindlaks kuigivõrt need vastavad oma otstarvetele ja missugustel aladel on mõeldav kasutada neid.

Iga üksiku asutise töö uurimises püütakse jõuda selgusele, kuigivõrt on võima-

lik hoida töö juures kokku vaimu- ja kehajõudu ja kuidas teostada seda kava-kindlalt.

Püütakse leida teid töökoormatuse vähendamiseks, nagu korduva teksti valmistamine templivajutusega, läbikirjutuste kasutamine. Silmajõu kokkuhoidmiseks püütakse kohandada valgust. Liikumisfunktsioonide soodustamiseks kohandatakse mööbel kehale parema asendi soetamiseks, millega saavutatakse rohkem tegevusvõimet ja hoidutakse tööjõu raiskamisest, võttes selleks tarvitusele uemat büroomöömbilt, mis võimaldab kõike tööks tarvisminevat kergesti kätte saada ja hoiduda ülearustest liigutustest. Tunnete kosutamiseks püütakse parandada töötingimusi, luua meeldivat töömiljööd, võimaldatakse isikkonnale edasiarenemist töökogemustes, tasutakse eriti leiud ja ettevõttes või asutises tehtud parandused, kusjuures rõhutatakse, et kui tööproduktiveedi tõstmiseks ettevõtetaval tel samudel üldse peab olema mingisuguseid tagajärgi, siis tuleb panna sellele küsimusele erilist rõhku. Iseloomufunktsioonide arendamiseks soovitatakse hoolsat kontrolli ametikohuste täitmise täpsuse ja teenistusealal kätteusaldatud raha üle ja mehaanilist kindlustust.

Saksamaal teostatud reforme.

Saksamaal pole aga jäänud ainult tööproduktiveedi tõstmise küsimuse teoreetilise käsitluse juure, vaid seal on ka praktiliselt teostatud kaunis laiaulatuslikke reforme mitmes linnas.

Frankfurtis, Maini ääres, võeti esijoones reorganiseerimisele need alad mis puudutavad linna tegevust kogu ulatuses või laiema ulatuslikult. Nii võeti eelarve 1927. aastast alates ümberklassifitseerimisele ja moodustati see detsimaalsüsteemi alusel, Linnadepäeva poolt välja töötatud skeemi järgi. Alates 1. aprillist 1929 linna peakassa raamatupidamine ja 1. aprillist 1930 — ka süstemaatiline raamatupidamine viidi n. n. aukkaartidesüsteemile üle. Selle süsteemi sisseadmine ettevõtetes jätkub. Registratuur-süsteemi uuendamiseks asuti kavade väljatöötamisele. Peale üldisema ulatusega uuenduste teostamist asuti üksikute alade juure, kus kooskõlas üldise reformikavaga viidi läbi rida mitmesuguseid spetsiaalse iseloomuga uuendusi. Mitmed seni lahustöötanud asutised ühendati, jättes linna

servadesse ainult niisugused, mis elanikkudele kättesaadavuse huvides paratamatult peavad asuma kesklinnast kaugemal.

Königsberg algas oma reorganiseerimist kogu linna asutiste võrgu ümbermoodustamisega ja sarnaste asutiste ühendamiselega. Ettevõtetel kaotati avalikõiguslik iseloom ja need viidi üle puhtärilisele alusele, kusjuures linn on kogu põhikapitali omanik. See ümbergrupeerimine võimaldas alandada kogu linna ametite, asutiste ja ettevõtete koguarvu 64-lt 24-le, millest 17 on mitmesugused ametid, 2 asutised ja 5 ärilist ühingut. Majandusliku kokkuhoiu saavutamiseks toimetatakse kõik ostud n. n. „kaupmeelikus korras“. Linna asutised ja ettevõtted on kohustatud laskma valmistada linna oma ettevõtetes kõike, mida viimastes üldse valmistatakse. Ajakirjanduse informeerimine on koondatud selleks moodustatud erilisesse asutisesse; ainult mainitud asutise juhataja nõusolekul on erandlikult lubatud ajakirjandust otse informeerida mõne teise asutise poolt. Asjaajamise lihtsustamiseks on kaotatud igasugused kirjade registreerimise raamatud ja kogu asjaajamine põhjeneb mitmesugustel kartoteeksüsteemidel. Üldse kaotavad kantseleidest üksteise järele igasugused köidetud raamatud ja asemele astuvad kartoteegid, küll sahtlites, küll mitmesugustes siibrikujuliselt sisselükata-vates või hingedel rippuvates raamidest. Tööjõu kokkuhoidmiseks ühendatakse isegi linna asutised riigi asutistega: nii ühendati linna valimisbüroo riikliku aadressbürooga. Asutiste koondamisega ühte hoonesse võeti tarvitusele kirjade laialikandmiseks auto, mis läbi võimaldus vähendada kirjakandjate arvu 37-lt 22-le. Palgamaksimine koondati selleks moodustatud palgabüroosse, kus palkade väljaarvamiseks võeti tarvitusele masinad. Kantselei on täielikult detsentraliseeritud ja ühiskantselei ära kaotatud. Masinakirjutusel nõutakse kümnesõrmesüsteemi ja senised ametnikud õpetatakse ümber sellele süsteemile. Kantseleipersonaalile peetakse loenguid n. n. „bürooteaduse“ üle. Eelarve muudeti, jättes sellest välja asutised ja ettevõtted, kuna eelarvest nüüd käib läbi ainult nende saldo ja muud andmed aga nende kohta tuuakse eelarve lisas. Raamatupidamises tarvitatakse ametite alal kameraalsüsteemi, kuna ettevõtetes on tarvitusel äriline raamatupi-

damine. Kameraalraamatupidamine on tsentraliseeritud. Äriline raamatupidamine on detsentraliseeritud ettevõtete juure, kes teatavate ajajätkude järele ja aruandeaasta lõpul teatavad oma bilansi ja kasude ja kahjude arve läbikäigud. Linnakassa kohused anti üle linnapangale, kelle kõrval pole üldse muid kassasid, peale ettevõtete, kellel on oma kassad, kuid ka nemadki annavad iga päev oma sissekasseeritud summad linnapanka ja toimetavad oma väljamaksud ka linnapanga kaudu. Linnakassa rahaga toimiktakse linnapangas niisama nagu kõige muu pangas oleva rahaga, kasutades seda kõikides panga operatsioonides, niisama arvatakse sellele ka harilik protsent. Pank annab raamatupidamisejaoskonnale oma operatsioonidest linnakassa arvel igapäev läbikirjutatud ära kirjad, mis raamatupidamisejaoskonnas on memoriaaliks, millest tehakse vastavad kanded iga ameti eriarvena peetavale kaardile. Igal hommikul pank teatab rahanduseoskonnale linnakassa arve saldo. Ametitele antakse oma operatsioonideks tarvilikud avansid. Ametid koondati ühistesse ruumidesse, ühte suurde hoonesse, kus üksikud töökohad jaotati nii, et oleks ärahoitud pikad käigud asjade edasiandmiseks. Kogu mööbel uuendati vastavalt uutele nõuetele. Kaotati ära senised pea- ja edasiühendatavad telefoni-aparaadid asendades neid uue automaat-keskjaamaga, mille võrku kuuluvad kõik linna ametid. Võeti tarvitusele rida büroomasinaid, nagu: arvemasinad, raamatutesse sissekannete tegemise masinad, palgaarvutusmasinad, kirjade sulgemismasinad, frankeerimismasinad, registreerivad kassad ja muud bürootehnilised vahendid. Senist kirjutusemasinate arvu suurendati saja protsendi võrra. Kogu linna ametites ja asutistes võeti tarvitusele ühine paberikaust, millele enne tarvitusele laskmist märgitakse sisseõblemiseks tarvilik äär. Magistraadi trükikojale ja köitetoimikojale muretseti uued ajakohasemad masinad. Kogu reorganiseerimisega saavutatud kokkuhoidu arvatakse 1½ miljoni Saksa margale.

Harburg-Vilhelmsburg, nende linnade ühendamise puhul 1. juulist 1927, viidi läbi ka uus põhijaotus kogu linna ametiasutiste vahel, moodustades 6 osakonda, mis omakorda jaguvad 5—11 jaoskonnaks. Ühes sellega võeti kogu asjaajami-

ses tarvitusele uus, detsimaalsüsteemil põhinev korraldus.

Plauen viis läbi mitmesuguseid uuendusi. Muudetud Saksi linnaseaduse põhjal anti senistele nõuandvatele komisjonidele õigus otsustada teatavat liiki asju lõplikult, millega linna mitmesuguste kollektiivsete organite istungite arvu võidi tunduvalt vähendada. Niisama anti linnavalitsuse osakondadele senisest laiem isetegevus. Ka ametnikkude võimupiire laiendati, volitades neid teatud asju iseseisvalt lõplikult ajama. Komisjonide ja mitmesuguste organite istungitel võimaldati ametnikele, kes olid asjad ette valmistanud, esineda ettekandjatena ja kaasnõunikudena. Niisama volitati ametnikke esinema linnavalitsuse asjus kohtutes. Üldse on pandud maksma põhimõtte laiendada ametnikkude, kui tegelikkude tööjõudude volituste piirkonda. Linna ettevõtted viidi ärilisele alusele ja lahutati avalikõiguslikust aparadist, andes neile seega laiema iseseisvuse, mis võimaldab paindavamalt ja kiiremini kohaneda igasugustele äriilmas ja kaubaturul esinevatele kõikumustele. Kõik ettevõtted koondati ühise komisjoni alla, et hoiduda nende omavahelisest konkureerimisest. Ametiasutistes koondati sarnased asutised mis ühiselt nõudsid palju vähemat isikkonda; kadus suur hulk nende asutiste vanelist kirjavahetust. Kõik kassad, peale hoiukassa, ühendati, millega kaotati ära 4 pea- ja 35 abikassat. Iga aasta määratakse preemiat nendele ametnikkudele, kes teevad mingisuguse otstarbekohase ettepaneku asjaajamise lihtsustamiseks või odavamaks muutmiseks, kokkuhoiu saavutamiseks või uute tuluallike leidmiseks. Registratuursüsteemi lihtsustati ja viidi osalt üle kartoteeksüsteemile. Aktid liigitati asjade sisu järgi. Paberite valmistamisel kõrvaldati, niipalju kui see võimalik, mustandite kirjutamine, kirjutades võimalikult kohe puhtandi. Korduvate samasisuliste tekstide valmistamiseks võeti tarvitusele stemplid. Võeti tarvitusele kiirkiri, mille õpetamiseks peetakse kursusi; selle õppimine on sunduslik kõikidele alla 30. aastat vanadele ametnikkudele ja puhtkantseleilisel alal töötajatele vanuse peale vaatamata. Võeti palju suuremas ulatuses tarvitusele kirjutuse- ja arvemasinad, paljunduseaparaate ja mitmesuguseid bürotehnilisi vahendeid. Raamatupidamise alal tarvita-

takse raamatutesse sissekandmise masinaid. Kassades kasutatakse n. n. „natsionaalkassasid“. Raamatupidamises seni kasutatud köidetud raamatute asendamine kartoteekidega on käsil. Valvekorrasolevate elukutseliste tuletõrjajate aja otstarbekohasemaks kasutamiseks seati tuletõrjekomando juures sisse paljundusebüroo ja trükikoda.

Pankades Eestis.

Kodumaal on osa pankasid pannud suurt rõhku töö lihtsustamisele ja mehhaniseerimisele. On kõrvaldatud paberite registreerimine ja kogu paberite käigu jälgimine sünnib kaustade põhjal. Tarvitatakse iga asutisega peetava kirjavahe-tuse jaoks erikaustasid, kuna ühekordsed kirjad koondatakse vastavatesse ühiskaustadesse. Osas pankadest on juba pikema aja eest võetud tarvitusele paberite edasisaatmine ühe ametniku juurest teise juure erilise toruposti kaudu. Kirjutuse- ja arvemasinate tarvitamine võtab ikka enam maad, uuendatakse nende süsteeme. Saksa linnadesse tungivad raamatutesse sissekannete tegemise masinad on osalt ka juba Eestisse jõudnud. Kohati on ka juba päevakorral seniste köidetud raamatute asendamine lahtistel lehtedel peetava erilise kartoteeksüsteemilise arvepidamisega. Mitmesugused kartoteegid leiavad ikka enam kasutamist.

Järeldusi.

Vaadeldes seda tähelepanu mille osaliseks see küsimus mitmel pool on saanud, jõuame otsusele, et sellele probleemile tuleks pühendada senisest rohkem tähelepanu ka meie kodumaa linnades. Selleks meil on mõneti veel rohkem põhjusi kui mõnes teises kohas, kus küsimus on leidnud väga indlikku käsitlust: meil maksavad suures osas Vene seadused, mis olid määratud suurriigile, kus keskvalitsus asus kaugel ja oli seetõttu kättesaamatu kergemaks lahenduseks ja järelevalveks, kusjuures aga maksev kord nõudis enam-vähem igal pool keskvalitsuse korraldusi ja järelevalvet, mitte ainult seadusepärasuse, vaid ka otstarbekohasuse seisukohast. Kogu see süsteem oli pealegi juba Vene valitsuse ajal iganenud, olles suures osas pärit möödunud aastasadadest, mistõttu juba Vene ajal kaevati „paberiputuse“ üle. Vene suurriigi majanduslik kandejõud oli tugevam ja seetõttu need puudused ei annud ennast nii oluliselt

tunda. Meil aga olukord on sootuks muutunud nii territoriaalselt, majanduslikult kui põhimõtteliselt: meil on maksev keskvalitsuse järelevalve ainult seadusepärasuse, mitte aga enam otstarbekohasuse seisukohast. Seejuures pole aga seni viidud läbi põhjalikke muudatusi kogu asjaajamise süsteemis, vaid sellel alal teostatud korraldused kannavad ainult osalist laadi. Näib et kogu see süsteem on ka niivõrt sügavasti juurdunud ametkonna hingesse, et ei avaldu isegi järjekindlat tendentsi olukorra paranemise poole, vaid pahatihti isegi vastupidises suunas: meil pannakse seadusi maksma väga palju ainult raamseadustena, mille teostamine rajaneb määrustega kindlaksmääratud korrale. Need määrused jätavad aga asjaajamise lihtsuse seisukohast palju soovida; on isegi kohati mindud veel kaugemale minevikust. Näiteks tuletame meelde „Vaba Maas“ nr. 299, 21. detsembril 1930 ilmunud teadet, kus räägitakse määrusest, mis läheb isegi nii kaugemale, et perekonnaseisuametnikkudelt nõutakse juba mitteteadmiste tõestamist protokollkorras kahe tunnistajaga; seega nõutakse iga-suguse sisulise väärtusetu dokumentide valmistamist, ja seda pealegi massiliselt, nii et ainult sellele tööle raisatakse aasta jooksul üle maa ajakulu miljonite sentide väärtuses.

Kõik need nimetatud ja nimetamata asjaolud näitavad, et on juba aeg võtta põhjalikule revideerimisele kogu asjaajamise süsteem, asutiste sisuline jaotus jne. Siin kahtlemata on tegemist suure ja põhjaneva tööga, mis alul nõuab ka kulusid, kuid toetudes teiste kogemustele, jõuame veendumusele, et need kulud tasuvad ennast hiljem mitmekordselt. Kõige- enne tuleks aga koguda põhjalikke andmeid nii tarvituselolevate asjaajamisviiside, kui asutiste jaotuse ja mitteotstarbekohaste seaduste ja määruste kohta. Põhjalikum reform nõuab mõnegi olemasoleva seaduse ja määruse muutmist ja uue, võib-olla eriseaduse maksmapanekut. Loomulikult tuleks ka siin, teiste maade eeskujul, Linnadeliidul võtta algatus oma kätte, kogudes tarvilikke andmeid, olles nõustajaks linnadele ja alevitele, väljatöötades üldjoontes juhtnööre asjaajamise korra kohta, juureldes missugused bürotehnilised vahendid on otstarbekohased meie oludes ja väljatöötades tarvilikke seaduse-eelnõusid.

Riigikohtu otsuseid

1. Ehitiste püstitamist linna, alevi maaalal.

14. juunil 1929. a. Otepää jaoskonna rahukohtunikule antud kaebuses palus Ludvig Tina volinik vann. adv. abi Joh. Tuul tühistada Otepää Alevivalitsuse ja alevi ehituskomisjoni ühise otsuse 11. maist 1929. a. prot. nr. 73 p. II selles osas, milles nõutakse, et tema volitaja poolt püstitavat hoone peab tänavast vähemalt 3 jalga eemal olema, seletades: 1) Otepää Alevivalitsuse poolt ei olevat seni maksma pandud sundmäärust ehitusviiside kohta alevis, mispärast puuduvad alus nõuda hoone ehitamist 3 jalga tänavast eemale; 2) tema volitaja ei ehitavat uut hoonet, vaid ehitavat vanale majale teist korda; 3) ehitatav hoone asuvat kinnistatud krundil, mispärast alevivalitsusel ja ehituskomisjonil puuduvad alus nõuda hoone ehitamist tänavast eemale. Samal päeval sama rahukohtunikule antud kaebuses palus Ludvig Tina volinik vann. adv. abi Joh. Tuul tühistada ka Otepää Alevivolikogu otsuse 7. juunist 1929. a., millega on Ludvig Tina ehitustööd seisma pandud ja temale keelatud hoonet senisele kohale ehitada. Kohtuistungil 15. juulil 1929. a. määras rahukohtunik mõlemad eelnimetatud kaebused ühendada ja ühiselt arutada ning otsustada. Otsusega 15/18. juulist 1929. a. rahuldab Otepää jsk. rahukohtunik Ludvig Tina voliniku kaebused ja tühistas mõlemad kaevatud otsused.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub Otepää Alevivolikogu ja Alevivalitsuse volinik vann. adv. abi Boris Niit tühistada Otepää jaoskonna rahukohtuniku otsuse 15/18. juulist 1929. a. ja asi samale rahukohtunikule või teisele rahukohtunikule uueks otsustamiseks saata.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Ehitusseaduse § 177 märkus 2 põhjal on igasuguste ehitiste püstitamine kinnitatud linna ehitusplaani võetud maa-aladel lubatud ainult selle plaani järgi (R. T. nr. 68 — 1924). Ehitusseaduse § 77 täiendamise seaduse (R. T. 191/192 — 1925) märkus 3. põhjal on eelmises (2.) märkuses ette nähtud kord ehitiste püstitamiseks ja maa-alade võtmiseks tänavate, avalikkude platside ning parkide alla maksev ka alevite suhtes. Käesolevas asjas ei ole rahukohtunik selgitanud, kas Otepää alevil on kinnita-

tud ehitusplaani või mitte ja, jaataval korral, kas Ludvig Tina hoone püstitatakse selle plaani järele või selle plaani vastaselt. See asjaolu, et Otepää Alevivalitsus ei ole seni ehituste püstitamise kohta sundmäärust maksma pannud, ei õigusta Ludvig Tina hoonet püstitama ehitusplaani vastaselt, olgugi obrokikrundil.

Eeltoodud põhjendustel ja Adm. K. K. § 35. põhjal otsustas Riigikohus: Otepää jaoskonna rahukohtuniku otsus 15/18. juulist 1929. a. tühistada ja asi saata uueks otsustamiseks Elva jaoskonna rahukohtunikule. (R.-K. Adm. Os. 18. okt. 1929 nr. 49.)

2. Alevi osavõtust maavalitsuse tervishoidlikest kuludest.

Viljandi-Pärnu Rahukogu oma otsusega 8. dets. 1928. a. jättis rahuldamata Sindi Alevivolikogu voliniku Evald Saare kaebuse Pärnu Maavalitsuse 1928. a. 9. oktoobri määruse nr. 36 peale, millega oli alevivalitsuse peale pandud osa kulude kandmine Pärnu Maavalitsuse 1928/29. a. eelarves ette nähtud tervishoidlike kulude väljaminekute katteks proportsionaalselt alevielanikkude arvule, 597.14 krooni, põhjendades oma otsust järgmiselt: 1) Riigi Teatajas nr. 2 — 1928. a. avaldatud Rahva tervishoiu eest hoolitsemise ja seadusliku järelevalve teostamine tervishoiu alal vastavas omavalitsuse piirkonnas olevat maa- ja linnaomavalitsuse kohus; 2) sama seaduse § 14. põhjal olevat Vabariigi Valitsusel õigus anda alevitele tervishoiu alal linnaomavalitsuse õigused, mis loendatud § 13; 3) sama seaduse § 31. järele olevat aleviomavalitsused, kui neile pole antud tervishoiu alal linnaomavalitsuse õigusi, kohustatud vastu võtma ja ametisse seadma tervishoiuarsti, keda tarbekorral võivad asendada maavalitsuse poolt ametisse määratud jaoskonna arstiga; 4) § 38 järele omavalitsuse piirides asuvad aleviomavalitsused, kui neile § 14. alusel pole antud tervishoiu alal õigusi, võtvat maavolikogu poolt vastu võetud eelarvetega tervishoiuks määratud kuludest osa vastavalt nende elanikkude arvule ja maksavad vastavad summad hiljemalt eelarveaasta lõpuks maavalitsuse kassasse. Nagu Pärnu Maavalitsuse määruse ärakirjast 9. okt. 1928. a. nähtub, olevat maavalitsus otsustanud Pärnu Maa-

valitsuse piirides asuvale Sindi alevile esitada tasuda ära hiljemalt 31. märtsil 1929. a. tervishoidlikkude kulude katteks 597 krooni 14 senti. Mis puutub kaebaja voliniku väitesse, et Sindi Alevivolikogu olevat enne käesoleva määruse kättesaamist otsustanud nõutada omale linnaomavalitsuse õigusi rahva tervishoiu korraldamiseks (vaata volikogu otsus 12. X 1928. a.), siis olevat see alevivolikogu otsus tehtud pärast maavalitsuse määrust, ja kuigi edaspidi alev saab need õigused, siis olevat alevil õigus tagasi nõuda osa kuludest, kuid see asjaolu ei andvat praeguses asja seisukorras vaielda kulude üldise aluse kohta, vaid vaielda võiks ainult kulude suuruse kohta. Edasi, mis puutub kaebaja voliniku väitesse, nagu poleks maavalitsusel õigust sissetulekuid nõuda, mis ei ole eelarves ette nähtud, siis rahukogu, arvesse võttes maavalitsuse 1928. a. 9. oktoobri määruse põhistusi, millest nähtub, et Pärnu Maavolikogu otsusega 13/14. aprillist 1928. a. on vastu võetud maakonna 1928/29. a. eelarve, arvates 1. aprillist 1929. a., milles olevat maakonna tervishoidlikkudeks kuludeks kogusummas määratud 27.982 krooni ja mis Sindi alevi kohta, arvesse võttes alevi elanikkude arvu, tegevat 597 krooni 14 senti, leiab, et kaevatud Pärnu Maavalitsuse määrus 9. oktoobrist 1928. a. tervishoiu kulude sissenõudmise osas Sindi alevilt on õige ja kokkukõlas Tervishoiu korraldamise seadusega. Neil põhjustel jättis rahukogu kaebuse tagajärjeta.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Sindi Alevivolikogu volinik vann. adv. abi Eugen Villmann ülalesitatud rahukogu otsuse tühistada, sest 1) Tervishoiu korraldamise seadus eo ipso ei kohustavat aleviomavalitsusi kandma osa maaomavalitsuste kuludest, vaid andvat õiguse nõuda, et aleviomavalitsused neid kulusid

kannaksid, kuna aga Pärnu Maavolikogu oma 1928/29. a. eelarvesse tervishoiu kuludeks üles võtnud 27.982 krooni ja eelarve sissetulekute osas ei olevat näidanud, et osa nimetatud kuludest Sindi aleviomavalitsus kandma peab, siis olevat maavolikogu käesolevaks aastaks loobunud õigustest, mis temale annab ülalnimetatud seaduse § 38 ja 2) rahukogu oleks pidanud käesoleva asja seisma panema, kuna Sindi Alevivolikogu olevat enne maavalitsuse 1928. a. 9. oktoobri määruse nr. 36 kättesaamist otsustanud nõutada omale linnavalitsuse õigusi tervishoiu korraldamiseks.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Sindi Alevivolikogu voliniku vann. adv. abi E. Villmanni kaebus tuleb tagajärjeta jätta, sest Tervishoiu korralduse seaduse § 38 on otseselt öeldud, et maavalitsuse piirides asuvad aleviomavalitsused, kui neile sama seaduse § 14. alusel pole antud tervishoiu alal linnavalitsuste õigusi, võtavad maavolikogu poolt vastu võetud eelarvetega tervishoiuks määratud (aga mitte tarvitatud) kuludest osa vastavalt nende elanikkude arvule ja maksavad vastavad summad hiljemalt eelarve-aasta lõpuks maavalitsuse kassasse; seega vastupidi kaebaja arvamusele, seadus eo ipso kohustab aleviomavalitsust maavalitsuse eelarves tervishoiu korraldamiseks ette nähtud kuludest osa võtma ja aleviomavalitsusele langevat kulude osa maavalitsuse kassase tasuma. See asjaolu, et maaomavalitsuse tulude eelarves Sindi alevilt saadavat summat ei ole üles võetud, ei tõenda, et ta Sindi alevile langevatest kuludeosast oleks loobunud.

Neil põhjustel ja Adm. K. K. § 35. põhjal otsustas Riigikohus: Sindi Alevivolikogu voliniku vann. adv. abi E. Villmanni revisjonikaebus tagajärjeta jätta. (R.-K. Adm. Os. 5. nov. 1929, nr. 57.)

Väliskroonika

Saksamaa Linnadeliit „Deutscher Städtetag“ 25-aastane

Läinud aasta 26. septembril DST pühitses oma koosolekul Dresdenis 25. a. tegevusejuubelit.

Vaadeldes selle organisatsiooni tegevust, võib konstateerida selle mõju järjekindlat kasvu, eriti viimastel aastatel. Igal

alal linnaomavalitsused esilduvad ikka sagedamini, kas sellega et päritakse nende arvamist, või neil lasub ülesanne viia ellu teatud abinõusid, või töötada kaasa nende teostamisel. Ja nende mõjul sageli on määrav tähtsus.

Kokkuvõttes ST ajalugu on järgmine. Riigipäev arutas 1879. a. tollide tariifi,

mis ähvardas tõsta kõigi vajalikumate tarbeainete, nagu leiva ja liha hinda. Pürjermeistrite väikese grupi algatusel kutsuti kõigi Saksa linnade (üle 10.000 elanikuga) esindajad Berliini eri-nõupidamisele, kus tuli võtta seisukokt nende samumude suhtes, mis peaks astuma selleks, et takistada mainitud uute tolli-tariifide elluviimist. Saadikuid saatsid nõupidamisele 65 linna ja nende soovid esitati riigipäevale kindla resolutsiooni kujul. Linnade koostöö katkes seejärel kuni 1902. a., mil Dresdeni ülempürjermeister Beutler otsustas kutsuda kokku uue linnadepäeva (Städtetag) Saksamaa linnade-näituse puhul, mis pidi peetama Dresdenis 1903. a. Kutse leidis elawat vastukaja ja 3. septembril 1903. kogus Dresdeni 338 esindajat 146. linnast. Koosolekul otsustati ühelhäälel et tuleb leida abinõusid seks et muuta „Deutscher Städtetag“ püsivaks, alaliseks asutiseks ja kutsuda ST kokku vähemalt kord iga kolme aasta järel. 27. novembril 1905. a. peetigi „Deutscher Städtetag“i asutamise koosolekut.

Linnadeliidu, DST, liikmeiks võivad olla:

1. Saksa linna vähemalt 10.000. elanikuga,
2. osariikide linnadeliidud ja kogukondade koondused.

Linnad vähem kui 10.000 elanikuga võivad olla toetajaiks liikmeiks.

Praegu ST ümber on koondunud 283 linna 26,3 miljoni elanikuga, samuti kõik osariikide linnadeliidud, väljaarvatud Lippe, kokku 913 vähemat linna 5,4. milj. elanikuga.

ST üldkoosolekuid peetakse kord kolmes aastas ja neist võtab alati ligi 800 saadikut osa. Vahepeal käib koos ST-i 130-liikmeline nõukogu. Viimased valivad

juhatuse, mida võib täiendada koopteerimistega. Juhatus käib koos vajaduse järgi. Juhatuseseimeheks on praegu Dr. Mulert — Berliin, kes esindab ST-i ka rahvusvahelises linnadeliidus.

Juhatuseseimehe poolt on kutsutud ellu rida tehnilisi komisjone, kes valmistavad ette juhatuseseimehe ja üldkogu koosolekute päevakorrad. Sellaseid komisjone on: rahanduse-, ametkonna-, teenijaskonna-, korteri-, kooli-, tehniliste küsimuste, hoolekande-, sotsiaalpoliitika, administratiivsete reformide, statistika, spordi- ja füüsilise kultuuri, majanduse, ajakirjanduse, liiklemise ja kultuurküsimuste. Poliitiliselt ST on erapooletu organisatsioon. Kõigi kogukondade juhtivad jõud töötavad ST-is kaasa, kelle tegevus on esijoonel suunitud kõigi linnade heakäekäigu kindlustamisele, nende ühiste huvide kaitsele ja vastastikuse tutvumise ning arenemise soodustamisele. Pealeselle ST tegevus avaldub veel järgmises: vastamine liikmete poolt esitatud küsimustele, ta informeerib oma liikmeid kõigist munitsipaal-elus tähtsavaist küsimusist kas eriliste ringkirjadega või oma häälekandjate „Der Städtetag“ ja „Statistische Verteljahrsberichte des Deutschen Städtetages“ kaudu. Ta annab ka tarbekorral juriidilist nõu. Städtetag võtab osa seaduste väljatöötamisest, esindab linnu kõigis asutistes kus käsitatakse linnaomavalitsusi puutuvaid küsimusi, ta informeerib ajakirjandust kommunaal-poliitilistest probleemidest jne.

„Deutscher Städtetag“ esineb Saksamaal mõjuva tegurina ja tema tegevus on väga tulemusrikas. Arvestades 25. a. kestel saavutatud suuri töötulemusi, võib olla kindel et Saksamaa linnade arenemises parema tuleviku poole, ST saab aitama ka edaspidi mõjuvalt kaasa.

EESTI TEGELASTE PORTREED

Fotograafilised seinapildid koolile, ametasutisile, kodule

Pildi suurus kartongiga 45×55 sm (pilt 30×40 sm) Hind Kr. 5:—
Pildi suurus 18×24 Hind Kr. 1:50

KODUMAA KAUNIMAD KOHAD

Fotograafilised seinapildid ja õppeabinõud.

Hind Kr. 5:— ja 1:50.

J. & P. PARIKAS

Tallinn, Kuninga 1, tel. (20)7-50.

TALLINNA GAASIVABRIK

I. Tarvitage gaasi:

1. Köögis keetmiseks, küpsetamiseks, praadimiseks, sooja vee valmistamiseks.

1 l. vee keemaajamine maksub	0,6 senti,
kahest roast lõuna valmistamine 4 inimesele maksub	6 „
praadimine 1 tunni vältel nõuab gaasikulu	2,7 sendi
	suuruses,
gaasipliidid saadaval	7 kr.
gaasipraeahjud „	70 „
gaasiköögid „	120 „
soojaveeaparaat tarvitab 10 l vee soojendamiseks kuni 35°C	
gaasi 1 sendi eest ja teda võib saada alates	80 „

2. Vannitubades gaasivanniahjude kütteks.

150 l vee soojendamine kuni 35°C (10 minuti jooksul) tarvitab gaasi 20 sendi eest.

1 duši võtmise on seotud 1-sendise gaasikuluga.

Gaasivanniahjud maksavad kr. 120.— ja enam.

3. Ajutiselt tarvitataivate ruumide kütteks:

eestoad,
kontoriruumid.

4. Pesukodades pesupesemiseks ja triikimiseks.

4 kg pesu pesemiseks tarvitlik gaas maksub . . . . . 21 senti,
triikimine 5—6 tunni jooksul . . . . . 21 „

5. Eesruumide ja väliseks valgustuseks.

Igasuguseid seletusi ja nõuandeid gaasiküsimuste kohta saab gaasivabrikust.

II. Gaasikütte paremused:

1. Gaasikütte kulud on mitu korda vähemad küttekuludest puudega ja elektriga;
2. Gaas on alati käepärast igal ajal tarvitamiseks;
3. Gaasi tarvitamisel langevad ära kütteenaine ostu, kohaletoimetamise, lõhkumise ja kohalekandmise mured;
4. Gaasitule süütamine on silmapilkne ja tuli põleb tarvitliku suurusega;
5. Gaasitarvitamisel on võimalik hoida eeskujulikku puhtust köögis ja eluruumes, sest gaas põleb lõhnata, tahmata, tolmata, kärata ning jäägita (tuhata);
6. Gaasipliidi juures töötamine pole ebamugav, sest ta ei kiirga soojust, nagu harilik pliit;
7. Gaasiarve tarvitatud gaasi eest tasutakse tagantjärele. kuna muidu tasumaksimine kütteenainete eest sünnib ostu juures.

Käesoleva aasta alul ilmuvad müügile Riigi Teataja lisa-väljaannetena:

1. Sundnormide (seaduste ja määruste) süstemaatiline nimestik.

Hind 5 krooni, Riigi Teataja tellijaile 4 krooni.

2. Riigi Teataja tähestikuline sisujuht 1925—1930 a.

Hind 2 kr. 50 s., Riigi Teataja tellijaile 2 krooni.

Hinnaalandus on maksev koos Riigi Teataja tellimisega või ettetellimisel mitte hiljem 15. veebruarit 1931 a.

Tänavu ilmuv Sundnormide süstemaatiline nimestik on järg ja täiendus 1925. a. ilmunud nimestikule 1918—1925 aastate kohta.

Viimane müügil Riigi Teataja talituses.

Hind 6 kr. 50 s., Riigi Teataja tellijaile 5 krooni.

Riigi trükikoda.

ESIMENE EESTI KINNITUSE SELTS

„EKS“

ASUTATUD 1866 AASTAL

Peakontor Tallinnas, Lai tän. nr. 1

oma majas, telefon nr. 7-85.

Kõige vanem kinnitusselts Eestis. ≡ Kindlustuskapital 45.000.000 senti.

„EERS“ kinnitab:

- 1) hooneid, vallasvara ja kaupa tule vastu,
- 2) koduloomi surma ja hädatappe vastu,
- 3) vallasvara ja kaupa murdvarguse vastu,
- 4) elu ja kapitali,
- 5) vaateaknaid ja klaase purustamise ja pragunemise vastu.

Tingimused ja maksumäärad soodsad. Lähemate teadete saamiseks palume pöörduda „Eeks'i“ peakontori või kohalikkude esindajate poole. Esindajad igas linnas, alevis ja rahvarikkamas maakohas.